

Greinargerð.

Með tillögu þeirri, sem hér er fram lögð, er lagt til, að kannað verði, hvernig tryggja megi hóflegt leigugjald fyrir almennar leiguíbúðir og koma í veg fyrir húsaleiguokkur. Á því er mikil þörf, eins og glögg hefur komið í ljós af blaðafréttum undanfarnar vikur og mánuði.

Svo er að sjá sem ekki séu fyrir hendi neinar tölur um það, hve stór hluti þjóðarinnar býr í leiguhúsnæði. Sennilega er þó ekki fjarri lagi að álykta, að það sé um það bil 15—20%. Í mjög mörgum tilfellum á þar hlut að máli fátækasta og að mörgu öðru leyti verst setta fólkið, sem í ofanálag myndar einnig oft og tíðum stórar fjölskyldur. Framan af árum gerði hið opinbera ráðstafanir til að gæta réttar þess og vernda það með „húsaleigulögunum“ svokölluðu. Þau gáfust þó ekki betur en svo, a. m. k. er kom fram á síðasta áratug, að Alþingi felldi lögin úr gildi, taldi sýnilega betra að hafa engin lög en þau, sem almennt voru ekki virt, heldur þvert á móti í flestum eða öllum tilfellum sniðgengin. Nú verður ekki fram hjá því litið, að í nágrannalöndunum eru fyrir hendi umfangsmikil lagakerfi, er tryggja hag íbúðaleigjenda, jafnframt því sem íbúðaeigendur eru undir lögin settir með eðlilegum hætti. Að visu eru aðstæður á margan hátt allt aðrar þar en hér, en þótt slík lög kunni að vera sniðgengin þar í einstaka tilfelli, er svo mikið víst, að þau hafa afar mikið gildi fyrir allan þann mikla fjölda fólks, sem ekki hefur neina aðstöðu til að búa í eignaríbúðum og býr því í leiguíbúðum. — Nú er ekki því að leyndu, að flutningsmanni hefur ætíð þótt undarleg sú skoðun, að eigi sé unnt að halda hér uppi lögum, og reglum á þessu sviði sem öðrum, og er raunar sannfærður um, að það hljóti að vera hægt. Íbúðaleigjendur eru sannarlega mjög fjölmennur hópur neytenda, sem afar óeðlilegt er að njóti engrar verndar og engra lögverndaðra réttinda gagnvart leigusölum, sem í flestum tilfellum eru eignamenn, sem leitast við að varðveita gildi fjármuna sinna með því að hafa þá fölgna í íbúðahúsnæði. Þeim er veittur allur réttur gagnvart hinum, sem eftir leiguíbúðum leita. Þar gildir réttur hins sterka gagnvart hinum veika. Þetta hefur sannarlega komið vel fram hér í Reykjavík í haust. Í ljós hefur komið, að óvenjulega mikil eftirspurn hefur verið eftir leiguhúsnæði. Hefur það leitt til þess, að margar fjölskyldur hafa keppt um hverja þá íbúð, er laus hefur verið. Hafa þá leigusalar gjarnan látið bjóða í íbúðirnar, og hefur verið við það tíðum orðið mjög hátt. Þar ofan í kaupið eru margar þessar íbúðir mjög lélegar og ættu í mörgum tilfellum að dæmast beinlínis heilsuspillandi. Flutningsmaður spurði einstæða móður með 3 börn eftir því fyrir fáum dögum, á hvað hún leigði tveggja herbergja (að nafninu til) hripleka risíbúð í Hlíðahverfi í Reykjavík. Svárið var: 5500 krónur á mánuði. Því miður láðist honum að spyrja um, hvort hún þyrfti ekki að borga árið fyrir fram og láta það svo ógert að telja nema helming (eða svo) þessarar leigufjárhæðar fram til skatts. En altalað er, að svo sé í mörgum tilfellum. Dæmi þessu lík eru fjölmörg, og enn skal á það lögð áherzla, að einmitt þetta hallærisástand kemur einmitt hvað harðast niður á þeim, er sízt skyldi: ungu og eldra fólki, fátæku, með stórar fjölskyldur, fólki, sem oft á við sjúkleika að stríða, atvinnuskort o. fl. þess háttar. Samfélagið getur sannarlega ekki látið sem það sjái ekki vanda þess, það er búið að ganga of lengi svo til.

Nú er ljóst, að lögum samkvæmt hefur verðstöðvun verið í gildi hér á landi nokkuð á annað ár. Samkvæmt því virðist flm. sem húsaleiga hefði ekki átt að stíga upp úr öllu valdi, eins og hún gerði þó s. l. haust. Það eitt er alvörumál út af fyrir sig. Annað atriði er það viðhorf, sem á sér afar ríkan hljómgrunn, að leigugjald fyrir íbúðarhúsnæði megi og eigi helzt að svara til vaxta af þeirri fjárhæð, sem fengist fyrir íbúðina í sölu á frjálsum markaði — eða a. m. k. duga til þess að borga vexti og afborganir af þeim lánum, er á henni hvíla. Þessu til viðbótar vill svo eigandinn auðvitað eiga sína fjármuni verðtryggða í raun í viðkomandi íbúð. Þetta viðhorf er beinlínis fáránlegt. Það getur ef til vill gilt um skrifstofu- og verzlunar-

húsnæði, vöruskemmur o. fl. þess háttar, en það getur ekki gilt um íbúðarhúsnæði. Það er svo sérstaks eðlis, að um það getur ekki að þessu leytnu til gilt lögmál peningamarkaðarins. Íbúðarhúsnæði á að öllu því leyti, er varðar kerfisbyggingu þess, fjármögnun og notkun, að lúta félagslegum lögmálum, en ekki peningalegum. Sérhver fjölskylda, sérhver einstaklingur á rétt á sómasamlegu húsnæði, þar sem þróast getur eðlilegt og heilbrigt heimilislíf — án þess að sætt sé afarkostum af hálfu „eigenda“, sem vilja fá sem mest í aðra hönd fyrir afnotarétt viðkomandi fjölskyldu af hinni verðtryggðu eign sinni.

Þessu til viðbótar skulu ekki höfð mörg orð. Þó skal enn bent á ástandið, eins og það hefur verið í Reykjavík í haust, til þess að mönnum verði ljósara en ella, hve hagur íbúðaleigjenda er gjörsamlega fyrir borð borinn. Á hvers manns vitorði er, að íbúðir hafa stigið stórkostlega í verði mestallt árið, þrátt fyrir verðstöðvun! Þessi mikla hækkun hefur vitaskuld orðið eigendunum mjög mikið til góða. Það hefur þó ekki verið látið nægja. Í ofanálag hafa sýnilega mjög margir leigusalar stórhækkað leigugjald fyrir leiguibúðir sínar! Minnst af því er svo talið fram til skatts, ef almannarómur segir satt. Allt kemur þetta auðvitað með fullum þunga niður á þeim, er sít skyldi, þeim, sem minnsta hafa burðina. Einu gildir, hve lítil hópur þeirra er, með öllu er óviðunandi, að hann sé ofurseldur markaðsöflunum. Því er þessi tillaga flutt.